

Sygn. akt I USKP 136/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki

SSN Jarosław Sobutka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania małoletniego E. H. reprezentowanego przez przedstawiciela ustawowego matkę M. H. (poprzednio P.)
przeciwko Wojewódzkiemu Zespołowi do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
w Krakowie
o ustalenie niepełnosprawności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 4 października 2022 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie
z dnia 9 stycznia 2020 r., sygn. akt VII Ua 102/19,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 31 lipca 2019 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie z odwołania małoletniego E. H. reprezentowanego przez przedstawiciela ustawowego - matkę

M. P. od orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie z 29 sierpnia 2018 r., znak WP-[...] o ustalenie stopnia niepełnosprawności, zmienił zaskarżone orzeczenie z 29 sierpnia 2018 r. w ten sposób, że zaliczył małoletniego E. H. do osób niepełnosprawnych, według symbolu niepełnosprawności [...], data powstania niepełnosprawności - od wczesnego dzieciństwa, orzeczenie o stopniu niepełnosprawności jest okresowe - do 16 roku życia, odwołujący wymaga zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie (zgodnie z zaleceniami lekarzy specjalistów), odwołujący wymaga korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, wymaga stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie leczenia, rehabilitacji i edukacji, nie wymaga stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, nie spełnia przesłanek określonych w art. 8 ust. 3a pkt 2 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym.

Sąd Rejonowy ustalił, że E. H. ma 13 lat, rozpoznano u niego naczyniaka mózgu, migrenę, astmę, nawracające infekcje dróg oddechowych, alergiczny nieżyt nosa, zakażenie dróg moczowych, polipy wpustu, autoimmunologiczne zapalenie tarczycy, wadę wymowy. Małoletni pozostaje w stałej opiece neurologicznej (naczyniak mózgu, migrena) pulmonologicznej (astma, przewlekły katar, nawracające infekcje dróg oddechowych), reumatologicznej (bóle kostno-stawowe), logopedycznej (wady wymowy), nefrologicznej (zakażenia dróg moczowych), alergologicznej (alergiczny nieżyt nosa, obserwacja pod kątem alergii pokarmowej i zapalenia tarczycy), gastrologicznej (polipy wypustu), endokrynologicznej (autoimmunologiczne zapalenie tarczycy), psychologicznej (trudności w radzeniu sobie z emocjami, skrytość, wycofanie, drażliwość, dysleksja, dysortografia i dysgrafia), logopedycznej (wady wymowy). Konieczny jest stały współudział na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie opinii biegłego pediatry, którą uznał ją za jasną i logiczną argumentując, że biegły wyczerpująco i przekonywująco uzasadnił zajęte stanowisko, dokonał analizy zgromadzonej dokumentacji

medycznej oraz przeprowadził badanie odwołującego. Strony nie składały zarzutów do opinii biegłego.

Apelację od powyższego wyroku wniósł odwołujący E. H. reprezentowany przez matkę M. P., zaskarżając wyrok w całości, zarzucając dokonanie błędnego ustalenia w oparciu o opinię biegłego sądowego ortopedy - w punkcie E) rozpoznania - dziecko zostało uznane za osobę niepełnosprawną z powodu długotrwałej choroby powodującej konieczność sprawowania nad dzieckiem całkowitej opieki lub pomocy w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji (art. 4a ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnienia osób niepełnosprawnych). Wskazując na powyższy zarzut odwołujący wniósł „o uwzględnienie opinii całościowo punktu E), mówiącego o konieczności zapewnienia całkowitej opieki lub pomocy w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, czyli wymaga stałej lub długotrwałej opieki”.

Wyrokiem z dnia 9 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił apelację odwołującego się od wyroku z dnia 31 lipca 2019 r. Sądu Rejonowego dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie. W ocenie Sądu odwoławczego orzeczenie Sądu I instancji jest prawidłowe i odpowiada prawu. Sąd Rejonowy poczynił w sprawie właściwe i konieczne ustalenia faktyczne i dokonał wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz dokonał prawidłowej wykładni i zastosowania wskazanych w uzasadnieniu rozstrzygnięcia przepisów, oceniając dowody z uwzględnieniem zasad doświadczenia życiowego i zasad logicznego rozumowania. Sąd Okręgowy w całości podzielił ustalenia faktyczne i prawne Sądu pierwszej instancji. Dokonana przez Sąd Rejonowy ocena dowodów, zdaniem Sądu Okręgowego, została przeprowadzona w sposób wszechstronny, zgodny z zasadami wyrażonymi w art. 233 § 1 k.p.c., w zgodzie z logicznym rozumowaniem i zasadami doświadczenia życiowego, zatem ocena ta jest swobodna, a nie dowolna. Z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie Sąd pierwszej instancji był uprawniony wyciągnąć takie, a nie inne wnioski, które w ocenie Sądu odwoławczego nie pozostają w sprzeczności ani z zasadami logicznego rozumowania, ani z doświadczeniem życiowym. Ustalenia stanu faktycznego były oparte na opinii biegłego z zakresu pediatrii. Wnioski wynikające z

tej opinii były słuszne. Zdaniem Sądu Okręgowego na podstawie prawidłowo ustalonego stanu faktycznego Sąd Rejonowy trafnie zastosował przepis § 1 i § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 1 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności osób w wieku do 16 roku życia, uznając E. H. za osobę niepełnosprawną. Sąd I instancji prawidłowo ocenił spełnianie przez odwołującego kryteriów wymienionych w powyższych przepisach i zasadnie przyjął, że E. H. jest osobą niepełnosprawną w oparciu o kryterium konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie leczenia, rehabilitacji i edukacji. Niewątpliwie E. H. jest osobą schorowaną. Biegły sądowy rozpoznał u niego całościowe zaburzenie rozwoju, a data powstania niepełnosprawności to wczesne dzieciństwo. Jednakże jest on dzieckiem, które mimo swojej niepełnosprawności i trudności w procesie kształcenia, uczęszcza do szkoły, jest w stanie samodzielnie zaspokajać podstawowe potrzeby życiowe, dlatego wbrew stanowisku apelującego, brak było podstaw do uznania, że jest osobą niepełnosprawną w oparciu o kryterium zaliczenia go do osób wymagających stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Sąd Okręgowy podkreślił także, że biegły sądowy w sporządzonej opinii sądowej ma za zadanie wypowiedzieć się co do stanu zdrowia odwołującego się, co też w niniejszej sprawie uczynił, a nie wypowiadać się co do aktów prawnych. Biegły pediatra S. S. w swojej opinii (część E Rozpoznanie) odwołał się do art. 4a ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnienia osób niepełnosprawnych, jednakże przywołał odmienną treść przepisu niż obowiązująca, co wprowadziło w błąd odwołującego. Przepis ten bowiem stanowi, że osoby, które nie ukończyły 16 roku życia zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Od powyższego wyroku skarżący wniósł skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, zaskarżając wyrok w całości. Przedmiotowemu rozstrzygnięciu skarżący zarzucił:

1. naruszenie przepisów postępowania w zakresie, który miał istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

a. zarzut naruszenia art. 285 § 1 k.p.c. polegający na braku dokładnej weryfikacji opinii sądowo-lekarskiej, której zawartość merytoryczna jest ze sobą sprzeczna (opinia była niejasna i niepoddająca się weryfikacji - biegły sądowy postawił dwie wykluczające się diagnozy, co też uniemożliwiało ocenę jej mocy dowodowej skutkując wydaniem orzeczenia z naruszeniem granic swobodnej oceny dowodów;

b. zarzut naruszenia art. 285 § 2 k.p.c. i art. 286 k.p.c. polegający na braku zasięgnięcia łącznej opinii lekarzy właściwych specjalistów ze względu na liczne schorzenia powoda albo zasięgnięcie opinii innego (kolejnego) biegłego (lub innych biegłych) w celu ustalenia kompleksowej oceny zdrowia powoda jako osoby cierpiącej na wiele schorzeń w szczególności czy powód wymaga całkowitej opieki lub pomocy w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji;

c. zarzut naruszenia art. 290 k.p.c. polegający na braku dopuszczenia dowodu z opinii instytutu, gdy opinia złożona do sprawy zawierała istotne rozbieżności i nie wyjaśnia jednoznacznie (kategorycznie) istotnych okoliczności - czy powód wymaga całkowitej opieki lub pomocy w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji;

d. zarzut naruszenia art. 233 § 1 w zw. z art. 382 k.p.c. polegający na przyjęciu przez sąd drugiej instancji za własne ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji, bez jakichkolwiek merytorycznych rozważań w tej kwestii, w sytuacji gdy zarzuty apelacji obejmowały przede wszystkim sprzeczności ustaleń sądu pierwszej instancji w związku z niepełnym materiałem dowodowym, wprowadzającym w błąd i opartym na nieaktualnych przepisach prawnych, co skutkowało tym, że zarzuty apelacyjne nie zostały ostatecznie rozpoznane.

2. Naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. § 1 i 2 rozporządzenie z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w

wieku do 16 roku życia poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na niezastosowaniu w ustalonym stanie faktycznym, na skutek przyjęcia, że liczne schorzenia powoda, nie wymagają całkowitej opieki lub pomocy w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji.

W związku z powyższym, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie oddalenia apelacji oraz zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji poprzez uwzględnienie powództwa w całości, a ponadto zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu za pierwszą i drugą instancję wraz z zasądzeniem od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania kasacyjnego (w tym kosztów zastępstwa procesowego) lub uchylenie zaskarżonego wyroku drugiej instancji i przekazanie temu sądów, do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych a ponadto zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego (w tym kosztów zastępstwa procesowego).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Najwyższy, poza przypadkiem nieważności postępowania, rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej. Oznacza to, że zakres jego kognicji jest wyznaczony przez sam zasięg zaskarżenia wyroku sądu drugiej instancji oraz podstawy skargi kasacyjnej. Jedynym zarzutem odwoławczym, wskazanym w apelacji powoda, był zarzut błędnego ustalenia stanu faktycznego w oparciu o opinię biegłego sądowego. Apelacja zawierała żądanie uwzględnienia w całości punktu E) przedmiotowej opinii i uznanie, że konieczne jest, aby odwołujący się znajdował się pod całkowitą opieką lub pomocą – ze względu na znacznie ograniczoną możliwość samodzielnej egzystencji, co uzasadnia przyznanie stałej i długotrwałej opieki.

Na wstępie należy przypomnieć, że podniesienie w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia przepisów postępowania, nawet uzasadnione, jest niewystarczające do skuteczności w tym zakresie skargi kasacyjnej. Pomiedzy rozstrzygnięciem sądu a naruszeniem przepisów procesowych musi bowiem

zachodzić związek przyczynowy. Kasator musi zatem w skardze kasacyjnej wykazać, że wytknięte w niej uchybienie procesowe miało lub mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Strona skarżąca, przy pomocy zarzutów naruszenia przepisów postępowania, powinna zmierzać do wykazania, że wadliwość procedowania przez sąd drugiej instancji była na tyle istotna, że doprowadziła do błędnego zastosowania przepisu (przepisów) prawa materialnego będącego podstawą rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym orzeczeniu. Zarzuty naruszenia przepisów postępowania nie mogą być celem samym w sobie, lecz muszą służyć wykazaniu błędnego zastosowania przepisu (przepisów) prawa materialnego, który stanowi rzeczywistą podstawę prawną rozstrzygnięcia (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 marca 2021 r., II USK 92/21, Legalis).

Zawarte w skardze kasacyjnej zarzuty z pkt 1 podpunkty a-c są faktycznie zarzutami skierowanymi do orzeczenia sądu pierwszej instancji. Tego typu zarzuty powinny znaleźć się w apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji, a nie w skardze kasacyjnej. Sąd Najwyższy, rozpoznając nadzwyczajny środek zaskarżenia jakim jest skarga kasacyjna, nie jest bowiem sądem drugiej, czy też raczej w tym przypadku trzeciej instancji. Skarżący próbuje przekonać, że Sąd pierwszej instancji powinien uznać wydaną w sprawie opinię biegłego jako opinię sprzeczną w swoich wnioskach lub niepełną/niejasną i na tej podstawie sąd powinien zasięgnąć łącznej opinii biegłych specjalistów, ze względu na liczne schorzenia powoda, albo opinii innego biegłego w celu weryfikacji stanu zdrowia powoda, albo dopuścić przeprowadzenie opinii instytutu. Kluczowe dla rozstrzygnięcia zasadności stawianych ww. zarzutów jest to, że na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, ani w apelacji, strona powodowa nie wnioskowała o przeprowadzenie opinii uzupełniających, opinii łącznej biegłych specjalistów, opinii innego biegłego czy opinii instytutu. Co prawda - jak wskazuje w skardze kasacyjnej pełnomocnik powoda, strona powodowa na etapie postępowania przed sądem pierwszej i drugiej instancji nie była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, jednakże nie stanowi to uzasadnienia stawianych w skardze kasacyjnej zarzutów. W tej sytuacji należy mieć na uwadze art. 5 k.p.c., który stanowi, że w razie uzasadnionej potrzeby sąd może udzielić stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata, radcy

prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych. Powyższe oznacza, że niezbędność dokonywania pouczeń bywa wiązana z ryzykiem pozbawienia strony wpływu na przebieg postępowania i uniemożliwieniem jej realizacji przysługujących uprawnień (tak wyrok Sądu Najwyższego z 30 czerwca 1999 r., II UKN 21/99, OSNAPiUS 2000, nr 18, poz. 695). W przedmiotowej sprawie brak jest podstaw do uwzględnienia okoliczności, które uzasadniałyby, że strona powodowa podejmowała działania w sposób nieporadny, co mogłoby stanowić uwzględnienie któregoś z wyżej wskazanych zarzutów kasacyjnych dotyczących naruszenia przez sąd drugiej instancji (a w rzeczywistości sąd pierwszej instancji) przepisów postępowania odnoszących się do kwestii związanych z zasięgnięciem przez sąd opinii wymagających wiedzy i wiadomości specjalnych.

Następnie, przechodząc do zarzutu zawartego w pkt 1 d skargi kasacyjnej należy stwierdzić, że jest on oczywiście nieuzasadniony. Wbrew twierdzeniom skarżącego, Sąd drugiej instancji w sposób jasny i rzeczowy odniósł się do jedyne zarzutu apelacji. Jednocześnie Sąd ten wyjaśnił motywy rozstrzygnięcia, które w sposób niebudzący wątpliwości dają obraz przedmiotowemu rozstrzygnięciu (str. 3-5 uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji). W sytuacji gdy Sąd drugiej instancji podziela ustalenia i wnioski Sądu pierwszej instancji, albo też w apelacji nie podniesiono takich zarzutów naruszenia prawa procesowego, które mogłyby mieć wpływ na prawidłowość ustalenia stanu faktycznego, nie musi czynić własnych ustaleń faktycznych, stanowiących podstawę rozstrzygnięcia, ani dokonywać oceny materiału dowodowego zebranego przed Sądem pierwszej instancji. Może ograniczyć się do stwierdzenia w uzasadnieniu wyroku, że ustalenia i wnioski Sądu pierwszej instancji aprobuje i przyjmuje za swoje (zob. M. Manowska [w:] *Apelacja w postępowaniu cywilnym. Komentarz. Orzecznictwo*, wyd. V, Warszawa 2022, art. 381, art. 382). Tak też uczynił Sąd odwoławczy w niniejszej sprawie. Nadto należy podkreślić, że w sytuacji, gdy podstawa skargi kasacyjnej sprowadza się do zarzutu naruszenia ogólnej normy procesowej z art. 382 k.p.c., to może być usprawiedliwiona tylko wtedy, kiedy skarżący wykaże, że sąd drugiej instancji bezpodstawnie nie uzupełnił postępowania dowodowego albo pominął

część zebranego materiału, jeżeli przy tym uchybienia te mogły mieć wpływ na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5 września 2002 r., II CKN 921/00, Legalis). Z naruszeniem art. 382 k.p.c. mamy do czynienia wtedy, gdy sąd drugiej instancji, mimo przeprowadzonego przez siebie postępowania dowodowego, orzekł wyłącznie na podstawie materiału zgromadzonego przed sądem pierwszej instancji albo oparł swoje merytoryczne orzeczenie na własnym materiale, z pominięciem wyników postępowania dowodowego przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji (wyrok Sądu Najwyższego z 19 marca 2012 r., II UK 132/11, niepubl.).

Przypomnieć należy, że zasadą postępowania kasacyjnego jest związanie Sądu Najwyższego stanem faktycznym sprawy ustalonym w zaskarżonym orzeczeniu. Oznacza to, że nie może on zarówno prowadzić dowodów, jak i oceniać ich, nie może też dokonywać korekt w stanie faktycznym, nawet gdyby ustalenia sądu drugiej instancji były wynikiem błędu. Jediną płaszczyzną ingerencji Sądu Najwyższego w sferze faktów jest, dopuszczalna w ramach drugiej ustawowej podstawy skargi kasacyjnej, kontrola zgodności z przepisami postępowania czynności procesowych w postępowaniu poprzedzającym wydanie zaskarżonego orzeczenia - pod kątem wskazanych w skardze kasacyjnej uchybień, które mogły mieć istotny wpływ na treść ustaleń faktycznych, a przez to na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 26 czerwca 2001 r., III CKN 352/00, Legalis). W obowiązującym stanie prawnym Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do badania prawidłowości zarówno ustaleń faktycznych, jak i oceny dowodów, dokonanych przez sąd drugiej instancji. Niewątpliwie sąd apelacyjny jest sądem faktu, zaś Sąd Najwyższy sądem prawa. W konsekwencji Sąd Najwyższy, rozpoznając skargę kasacyjną, jest związany ustalonym stanem faktycznym sprawy. Związanie to wyklucza w szczególności badanie, czy sąd drugiej instancji nie przekroczył granic swobodnej ich oceny (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 września 2012 r., II CSK 108/12, niepubl.; z 7 września 2013 r., V CSK 529/11, Legalis, K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Wyd. 11, Warszawa 2022).

Niezależnie od wyżej wytkniętej wady Sąd Najwyższy zauważa, że specyfika dowodu z opinii biegłego polega między innymi na tym, że jeżeli taki dowód został już przez sąd dopuszczony i przeprowadzony, to stosownie do art. 286 k.p.c.

(w jego brzmieniu adekwatnym w okolicznościach niniejszej sprawy), opinii dodatkowego biegłego można żądać jedynie „w razie potrzeby”. Dlatego ewentualny zarzut naruszenia art. 286 k.p.c. nie może odnieść skutku, jeżeli wydane przez biegłych opinie wyjaśniają istotne dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, a ich fachowość i rzetelność nie została w żaden sposób podważona. Przepis art. 286 k.p.c. nie przewiduje bowiem obowiązku uzupełnienia już sporządzonej opinii czy to na piśmie, czy też w formie ustnej do protokołu rozprawy w każdym wypadku. Z zawartej w nim regulacji nie wynika także dla sądu obowiązek dopuszczenia dowodu z kolejnej opinii innych biegłych. Obowiązek taki powstaje wówczas, kiedy sformułowania opinii nie są na tyle jasne i jednoznaczne, aby pozwalały na dokonanie na jej podstawie stanowczych ustaleń. Potrzeba taka nie może być natomiast jedynie wynikiem niezadowolenia strony z niekorzystnego dla niej wydzwiku konkluzji opinii, lecz być następstwem umotywowanej krytyki dotychczasowej opinii. W przeciwnym bowiem razie sąd byłby zobligowany do uwzględniania kolejnych wniosków strony dopóty, dopóki nie zostałaby złożona opinia w pełni ją zadawalająca, co jest niedopuszczalne. Nie jest zaś uzasadniony wniosek strony o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego, jeżeli w przekonaniu sądu opinia wyznaczonego biegłego jest na tyle kategoryczna i przekonująca, że wystarczająco wyjaśnia zagadnienia wymagające wiadomości specjalnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2019 r., III UK 94/18, LEX nr 2649736, wyrok z dnia 10 stycznia 2002 r., II CKN 639/99, LEX nr 53135). W wyroku z dnia 21 listopada 1974 r., II CR 638/74 (OSPika 1975 nr 5, poz. 108) Sąd Najwyższy wyjaśnił z kolei, że nie jest uzasadniony wniosek strony o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego, jeżeli w przekonaniu sądu opinia wyznaczonego biegłego jest na tyle kategoryczna i przekonująca, że wystarczająco wyjaśnia zagadnienia wymagające wiadomości specjalnych. W wyroku z dnia 15 lutego 1974 r., II CR 817/73 (LEX nr 7404) Sąd Najwyższy wyraził natomiast pogląd, w myśl którego do dowodu z opinii biegłego nie mogą mieć zastosowania wszystkie zasady prowadzenia dowodów, a w szczególności art. 217 § 1 k.p.c. Nie można zatem przyjąć, że sąd jest obowiązany dopuścić dowód z kolejnych biegłych w każdym wypadku, gdy złożona opinia jest niekorzystna dla strony. W podobnym duchu Sąd Najwyższy wypowiadał się również w wyrokach: z dnia 18 lutego 1974 r.,

II CR 5/74 (Biuletyn Sądu Najwyższego 1974 nr 4, poz. 64) i z dnia 15 listopada 2001 r., II UKN 604/00 (PPiPS 2003 nr 9, s. 67). Warunkiem naruszenia art. 286 k.p.c. jest więc jedynie taka sytuacja, w której istnieje rzeczywista potrzeba dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych, to jest wtedy, gdy sąd zebrany materiał uznaje za niewystarczający, niejasny lub niemiarodajny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2019 r., III UK 168/18, LEX nr 2688438).

Dlatego, z uwagi na powyższe, zarzuty z pkt 1 skargi kasacyjnej należy uznać za nieuzasadnione.

Przechodząc zaś do zarzutu zawartego w pkt 2 skargi kasacyjnej, tj. naruszenia prawa materialnego wskazanego w tym punkcie, również tym zakresie podniesiony zarzut jest chybiony. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 6 października 2020 r. (I UK 101/19, LEX nr 3093374), w którym to Sąd Najwyższy wskazał na przebieg poszczególnych czynności, stanowiących ocenę stanu zdrowia osoby w wieku do 16-tego roku życia, która dokonywana jest w celu ustalenia, czy jest ona osobą niepełnosprawną oraz w celu określenia wskazań związanych z jej niepełnosprawnością. Sąd Najwyższy podkreślił, że w pierwszej kolejności konieczne jest ustalenie, czy u takiej osoby występują stany chorobowe wymienione w § 2 ust. 1 pkt 1-9 rozporządzenia z 1 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia. Po ustaleniu, że jeden lub kilka takich stanów chorobowych występuje, ustala się z kolei, czy powodują one upośledzenie stanu zdrowia w okresie przekraczającym 12 miesięcy oraz określa się przewidywany czas (okres) ich trwania. W sytuacji, w której występujące u osoby w wieku do 16-tego roku życia stany chorobowe wymienione w § 2 ust. 1 pkt 1-9 rozporządzenia upośledzają stan zdrowia tej osoby w okresie przekraczającym 12 miesięcy, dokonuje się zaś następnie oceny, czy powodują one niezdolność do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, takich jak: samoobsługa, samodzielne poruszanie się, komunikowanie się z otoczeniem w sposób uzasadniający konieczność zapewnienia całkowitej i stałej opieki lub pomocy w stopniu przewyższającym zakres opieki nad zdrowym dzieckiem w danym wieku. Równocześnie w ramach opisanej oceny sprawdza się, czy ustalone stany chorobowe pociągają za sobą zaburzenia funkcjonowania organizmu w

stopniu na tyle znacznym, że wymaga on systematycznych i częstych zabiegów leczniczych i rehabilitacyjnych w domu i poza domem. Ostatecznie w ramach tej oceny bierze się także pod uwagę okoliczności wymienione w § 2 ust. 2 rozporządzenia. Dopiero tak przeprowadzona kompleksowa ocena stanu zdrowia osoby w wieku do 16-tego roku życia uzasadnia zaś określenie, czy osoba ta jest niepełnosprawna oraz - w przypadku stwierdzenia niepełnosprawności - jakich wskazań (czynności) o charakterze kompensacyjnym wymaga, przy czym o rodzaju tych wskazań (określonych w odniesieniu do dziecka w wieku do 16-tego roku życia w art. 6 ust. 3 pkt 5, 6, 7 i 8 ustawy o rehabilitacji) będzie decydował poziom stwierdzonego naruszenia sprawności fizycznej lub psychicznej.

Tak też zostało to przeprowadzone w niniejszym przypadku. Co prawda, w opinii z dnia 8 marca 2019 r. (sygn. akt IV U 1257/18/N) w pkt E) w części opisowej, biegły sądowy uznaje E. H. za osobę niepełnosprawną powołując się na przepis art. 4a ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r. poz. 573). Jednakże, w dalszej części biegły wskazuje również na kryteria określone Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz.U. Nr 17, poz. 162). Ponadto, w pkt E) podpunkcie d. opinii biegły sądowy określa, że kryterium niepełnosprawności E. H. uzasadnia konieczność stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie leczenia, rehabilitacji i edukacji. W części F) biegły sądowy uzasadnia wydanie opinii, z którego jednoznacznie wynika, że badany ma liczne schorzenia i konieczne jest poddawanie się licznym kontrolom w poradniach specjalistycznych, co uzasadnia stały współudział na co dzień opiekuna dziecka w procesie leczenia, rehabilitacji i edukacji.

W tak sformułowanej opinii biegłego sądowego nie można doszukać się sprzeczności, na które próbuje wskazać skarżący. Wprawdzie istnieje pewna doza niejasności, niemniej jednak brak jest podstaw do uznania aby wnioski z opinii wzajemnie się wykluczały. W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że do tak określonego przedmiotu sporu, występującego w sprawie o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, sąd właściwy

(art. 477⁸ § 2 pkt 4 k.p.c.) może weryfikować również wskazania dotyczące wymienionych w zaskarżonym orzeczeniu o niepełnosprawności sposobów kompensacji niepełnosprawności dziecka do lat 16. Wprawdzie zalecenia kompensujące niepełnosprawność powinny być - według art. 6b ust. 3 ustawy o rehabilitacji - zawarte w orzeczeniu, poza ustaleniem niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, ale skoro równocześnie te wskazania stanowią immanentnie istotne elementy wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności, przeto poddają się one weryfikacji sądowej w trybie odwoławczym od zaskarżanych orzeczeń o niepełnosprawności, także w zakresie ograniczonym do zaskarżania spornych wskazań, które nie mogą być wyłączone spod weryfikacji sądowej na gruncie konstytucyjnego prawa do sądu wynikającej z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP (por. Sąd Najwyższy w wyrokach: z 16 maja 2017 r., I UK 198/16 LEX nr 2435254) i z 18 grudnia 2019 r., I UK 322/18, LEX nr 2775629).

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy uznał, że zaskarżony wyrok nie narusza przepisów powołanych w podstawach zaskarżenia. Z tego powodu, opierając się na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.

[as]